

## Nr 223.

*Kungl. Maj:t proposition till riksdagen angående vissa anslag under åttonde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48; given Stockholms slott den 16 april 1948.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts  
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

**GUSTAF ADOLF.**

*Josef Weijne.*

---

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1948.*

### Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anmäler härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne vissa ärenden angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 och anför därvid följande.

### 1. Arkivstudier i Berlin.

I skrivelse den 8 april 1948 har *riksarkivet* efter samråd med utrikesdepartementet hemställt om anvisande av 39 000 kronor till vissa arkivforskningar i Berlin. Genom engelskt och amerikanskt tillmötesgående har nämligen en möjlighet öppnats för Sverige att bedriva forskningar i tyska

utrikesdepartementets — Auswärtiges Amt — arkiv. I ärendet har framhållits, att det — även bortsett från den aktuella utrikes- och försvarspolitiska betydelsen — vore ur rent historisk synpunkt av utomordentlig betydelse, att den erbjudna möjligheten begagnades. Härvid har riksarkivet anfört bland annat följande.

Det är för svensk historisk forskning av central betydelse att få tillgång till källor av denna art. En möjlighet har öppnat sig att långt tidigare än eljes skulle ha kunnat ske erhålla verkligt autentiska upplysningar om landets öden före och under 1900-talets världsomvälvande kriser. Ur alla synpunkter måste det sägas att Englands och Förenta staternas tillmötesgående berett oss ett absolut enastående tillfälle som det vore oförsvarligt att ej till fullo utnyttja. Tills vidare får visserligen materialet offentliggöras först efter de engelska och amerikanska regeringarnas samtycke och med de inskränkningar som gälla för diplomatiska handlingar, men riksarkivet är övertygat om att dessa inskränkningar icke komma att utgöra ett hinder för att vi i samma utsträckning som andra länder skola kunna studera krigsårens historia och på samma villkor som andra delta i den internationella debatten om denna. Då det material, som nu göres tillgängligt, sträcker sig tillbaka ända till 1868 är det dessutom uppenbart att stora delar av detsamma omedelbart komma att bli tillgängliga för fri forskning.

Sedan Kungl. Maj:t den 6 februari 1948 ställt 5 000 kronor till förfogande för en preliminär undersökning av arkivaliebeståndet i Auswärtiges Amt, sände riksarkivet extra ordinarie arkivarien Åke Kromnow till Berlin. Denne har nu inkommit till riksarkivet med en preliminär rapport, som till fullo bekräftar förhoppningarna om att vinna upplysningar av central betydelse för Sveriges politik och historia. Att tillfället ej får försittas är uppenbart. Lika tydligt är det att man på grund av de ovissa utrikespolitiska förhållandena ej får försumma någon tid.

Riksarkivet har föreslagit, att en särskild studiedelegation skulle genom utrikesdepartementets förmedling utsändas till Berlin för att där gå igenom de serier och dossierer, som kunna tänkas vara av intresse för vårt land, samt därvid genom arkivförvaltningens försorg låta fotografera de handlingar, som intressera Sverige. Omfattningen av arbetsuppgiften har självfallet icke kunnat med någon säkerhet bedömas. Riksarkivet har emellertid med stöd av en uppskattning, som verkstälts av den till Berlin utsände arkivarien Kromnow och som delvis bygger på erfarenheter, som gjorts av en motsvarande dansk studiedelegation, räknat med att materialet borde kunna genomgå av tre forskare på omkring fyra månader samt att omkring 100 000 fotografier komme att erfordras.

Med utgångspunkt härifrån ha kostnaderna för en delegation bestående av tre forskare, varav två extra ordinarie tjänstemän i riksarkivet, ett skrivbiträde och en chaufför beräknats till sammanlagt 54 000 kronor. Med hänsyn till att för ändamålet 15 000 kronor ställts till förfogande från enskilt håll har riksarkivet emellertid ansett det erforderliga statsbidraget kunna inskränkas till 39 000 kronor. I detta sammanhang torde få erinras

om att Kungl. Maj:ten genom beslut den 6 februari 1948 från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter anvisat ett belopp av 5 000 kronor till bestridande av kostnaderna för en förberedande undersökning av ifrågasvarande arkivmaterial.

De av riksarkivet beräknade sammanlagda kostnaderna fördela sig på olika utgiftsposter enligt följande sammanställning:

Fotograferingskostnader . . . . .	kronor	18 000
Resor . . . . .	»	3 000
Dagtraktamente i 400 dagar . . . . .	»	14 480
Bil och chaufför . . . . .	»	7 000
Maskinskriverska . . . . .	»	2 900
Uniformsutgifter . . . . .	»	2 400
Inspektionsresa . . . . .	»	862
Oförutsedda utgifter c:a 10 procent, avrundat . . . . .	»	5 358

Summa kronor 54 000.

I fråga om beräkningen av de olika utgiftsposterna inhämtas av handlingarna i ärendet bland annat följande.

Kostnaderna för fotokopior uppgå till endast 3 pence eller ungefär 18 öre per styck. — Dagtraktamente har efter samråd med utrikesdepartementet beräknats till i runt tal 36 kronor per person. — Med hänsyn till de långa avstånden och trafikmedlens derangering har det ansetts absolut nödvändigt, att delegationen disponerar en bil med chaufför. I kostnaderna härför har inräknats traktamente till chauffören, vilken avsetts skola tjänstgöra även som sekreterare. — Kostnaderna för en maskinskriverska ha beräknats med utgångspunkt från att arkivmyndigheterna möjligen icke komma att godkänna en i Tyskland bosatt person och att ett skrivbiträde därför måste medfölja från Sverige. — Med hänsyn till de särskilda förhållandena i Berlin har det ansetts nödvändigt att förse de utsända med uniform. — De till inspektionsresa avsedda medlen ha beräknats för att möjliggöra att riksarkivarien eller en annan tjänsteman, om behov anses föreligga, reser till Berlin och personligen bese arkivmaterial och bedömer planläggningen av arbetet. — Vid kostnadsberäkningarnas uppgörande har vidare förutsatts, att de tjänstemän i riksarkivet, som avses ingå i delegationen, skola under tjänstledighet för ändamålet äga uppbara oavkortad lön.

*Departementschefen.* Den möjlighet, som nu erbjudit sig för svenska myndigheter att genom förmedling av utrikesdepartementet genomgå och erhålla fotografiska kopior av handlingar i det tyska utrikesdepartementets arkiv i Berlin, är uppenbarligen av största intresse. Det aktmaterial, som här är i fråga, omfattar tiden från 1868 fram till det tyska sammanbrottet 1945 och har således icke blott historiskt utan även aktuellt intresse ur skilda synpunkter. Den preliminära undersökning av arkivaliebeståndet, som verkstälts genom en av riksarkivet utsänd tjänsteman, har enligt vad riksarkivet framhållit, till fullo bekräftat detta.

Det synes angeläget, att Sverige begagnar den erbjudna möjligheten till arkivstudier i Berlin. Den av riksarkivet framlagda planen att för ändamålet utsända en särskild studiedelegation av närmare angiven omfattning har icke givit mig anledning till erinran. Kostnaderna för denna delegation ha av riksarkivet beräknats till 54 000 kronor, däri icke inberäknat det belopp av 5 000 kronor, som av Kungl. Maj:t anvisats till en förberedande undersökning av arkivmaterialet. De sammanlagda kostnaderna kunna sålunda beräknas till 59 000 kronor. Denna kostnadsberäkning synes böra godtagas, ehuru den givetvis med hänsyn till de många ovissa faktorerna måste vara synnerligen approximativ. Jag vill emellertid i detta sammanhang framhålla vikten av att förefintliga möjligheter att nedbringa kostnaderna iakttagas.

Från enskilt håll ha 15 000 kronor ställts till förfogande såsom bidrag till den planerade studiedelegationen. Därutöver erfordras alltså ett belopp av 44 000 kronor, vilket synes böra anvisas som ett särskilt reservationsanslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48. Jag förutsätter därvid, att nyssnämnda belopp av 5 000 kronor, som anvisats att utgå från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter, skall återföras till sistnämnda anslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arkivstudier i Berlin* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 44 000.

## 2. Ytterligare medel för kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Till kommittéer och utredningar genom sakkunniga ha under budgetåren 1942/43—1946/47 anvisats respektive utbetalats följande belopp.

Budgetår	Anvisat anslag, kronor	Utbetalat belopp, kronor
1942/43 . . . . .	424 200 <sup>1)</sup>	361 600
1943/44 . . . . .	400 000	397 500
1944/45 . . . . .	400 000	448 000
1945/46 . . . . .	800 000	810 600
1946/47 . . . . .	1 200 000	1 168 500

<sup>1)</sup> Härav 24 200 kronor i reservation från budgetåret 1941/42.

För innevarande budgetår ha hittills anvisats sammanlagt 950 000 kronor, varav 800 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1947/48 och 150 000 kronor å tilläggsstat II för samma budgetår. Därjämte kvarstod vid ingången av budgetåret en reservation å omkring 37 700 kronor.

Under hösten 1947 voro 36 inom ecklesiastikdepartementet tillsatta sakkunnigutredningar, vilkas kostnader belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag, i verksamhet. Därtill komma 4 utredningar, vilka fullgöras inom andra departement men vilkas kostnader delvis drabba detta anslag. Härjämte erinras, att från detta anslag tills vidare bestridas kostnader för bland annat garantilänenämnden, teaterrådet och konstrådet. Enligt de uppgifter, som redovisats i 1948 års riksdagsberättelse, hade 5 av förstnämnda 36 kommittéer före utgången av år 1947 slutfört sitt uppdrag; ytterligare 8 hade anmält, att de beräknade att kunna avsluta sitt arbete under första hälften av år 1948. Med hänsyn härtill beräknades medelsåtgången komma att nedgå väsentligt under senare hälften av budgetåret. För att hos kommittéerna inskräpa vikten av sparsamhet utsändes vidare i slutet av oktober 1947 på mitt uppdrag till ecklesiastikdepartementets kommittéer ett cirkulär, vari de uppmanades att iakttaga största möjliga återhållsamhet och söka organisera arbetet så, att kostnaderna i största möjliga mån hölles nere.

Då i propositionen 1948:2 behovet av en förstärkning av kommittéanslaget anmäldes, ansågs med hänsyn till nyssnämnda förhållanden, att det behövliga tilläggsanslaget kunde inskränkas till 150 000 kronor. Riksdagen anvisade också detta belopp.

I februari utsändes till departementets kommittéer en förnyad erinran om vikten av att utredningsarbetet organiserades så, att utgifterna begränsades. Vidare infordrades uppgifter om det beräknade medelsbehovet till nästa budgetårsskifte. Dessa uppgifter visade dels, att man i åtskilliga fall nödgades räkna med en försening av den beräknade tidpunkten för avslutandet av pågående arbete och dels, att utgifterna icke kunde utan svåra olägenheter skäras ned i sådan grad att en ytterligare förstärkning av anslaget kunde undvikas. Utgifterna ha visserligen nedgått från omkring 107 000 kronor per månad under början av hösten till för närvarande omkring 80 000 kronor, men minskningen har icke kunnat ske i den takt, varmed man i december hade anledning att räkna. Den 1 april uppgick sålunda behållningen å anslaget till endast cirka 80 000 kronor, vilket belopp beräknas bli förbrukat under april månad. Trots vidtagna åtgärder för att minska medelsåtgången och fastän åtskilliga angelägna nya utredningar — däribland flera av riksdagen begärda — uppskjutits, kan en ytterligare förstärkning av kommittéanslaget därför icke undvikas. Det behövliga tilläggsanslaget synes icke kunna beräknas till lägre belopp än 150 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel för kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för bud-

*Kungl. Maj:ts proposition nr 223.*

getåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett  
*reservationsanslag* av ..... kronor 150 000.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1 och 2  
hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifal-  
ler Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt för-  
ordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den  
lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

*C. A. Ekbon*

---